

Údaje o minci

Nominálna hodnota: 10 eur

Materiál: Ag 900/1000

Cu 100/1000

Hmotnosť: 18 g

Priemer: 34 mm

Hrana: nápis do hĺbky:

ZA NÁRODNÚ SVOJBÝTNOSŤ A ROVNOPRÁVNOSŤ

Náklad: limitovaný náklad v bežnom a proof vyhotovení 20 000 ks

Autor návrhu: averz: **Mgr. art. Andrea Rolková, Pavel Károly**

reverz: **Mária Poldaufová**

Rytec: **Dalibor Schmidt**

Výrobca: **Mincovňa Kremnica**

Na líci mince je v hornej časti mincového poľa zobrazený štylizovaný strom lipy s trikolórou v tvare trojvršia. Nad ňou je vľavo zobrazený kostol ako symbol kresťanstva a vpravo vrch Kriváň ako symbol ochrany slobody a svojbytnosti slovenského národa. Štátny znak Slovenskej republiky je umiestnený v strede mincového poľa. Pod ním je označenie nominálnej hodnoty 10 EURO a letopočet 2011. Názov štátu SLOVENSKO je v opise pri spodnom okraji mince. Štylizované iniciály mien a priezvisk spoluautorov výtvarného návrhu lícej strany mince Mgr. art. Andrey Rolkovej AR a Pavla Károlyho PK sú umiestnené pri ľavom a pravom okraji v spodnom pruhu trikolóry.

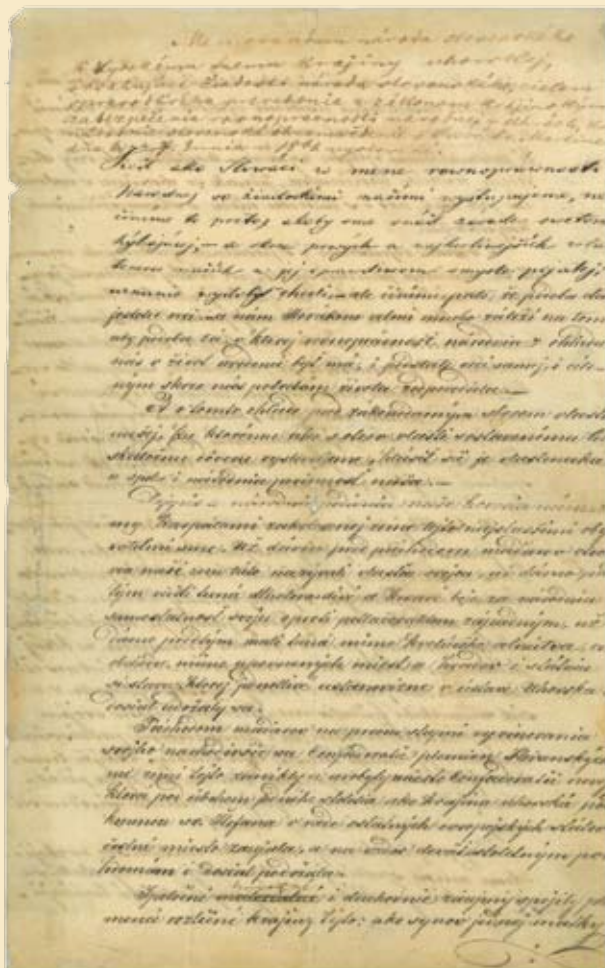
Na rube mince je v spodnej časti mincového poľa zobrazená skupina účastníkov Slovenského národného zhromaždenia v Turčianskom Svätom Martine, ktoré prijalo Memorandum národa slovenského. V hornej časti je zobrazené priečelie evanjelického kostola s lipami, pri ktorých sa zhromaždenie konalo. Kostol je výtvarne doplnený dvojkrížom na trojvrší, ako symbolom Slovenska. Letopočet 1861 a nápis MEMORANDUM NÁRODA SLOVENSKÉHO sú umiestnené vo vnútri trikolóry. Značka Mincovne Kremnica MK je vľavo a štylizované iniciály mena a priezviska autorky výtvarného návrhu rubovej strany mince Márie Poldaufovej MP sú vpravo od účastníkov zhromaždenia.

Vydala: © Národná banka Slovenska, apríl 2011

Foto: Zo zbierok Archívu NBS a Archívu SNM v Bratislave

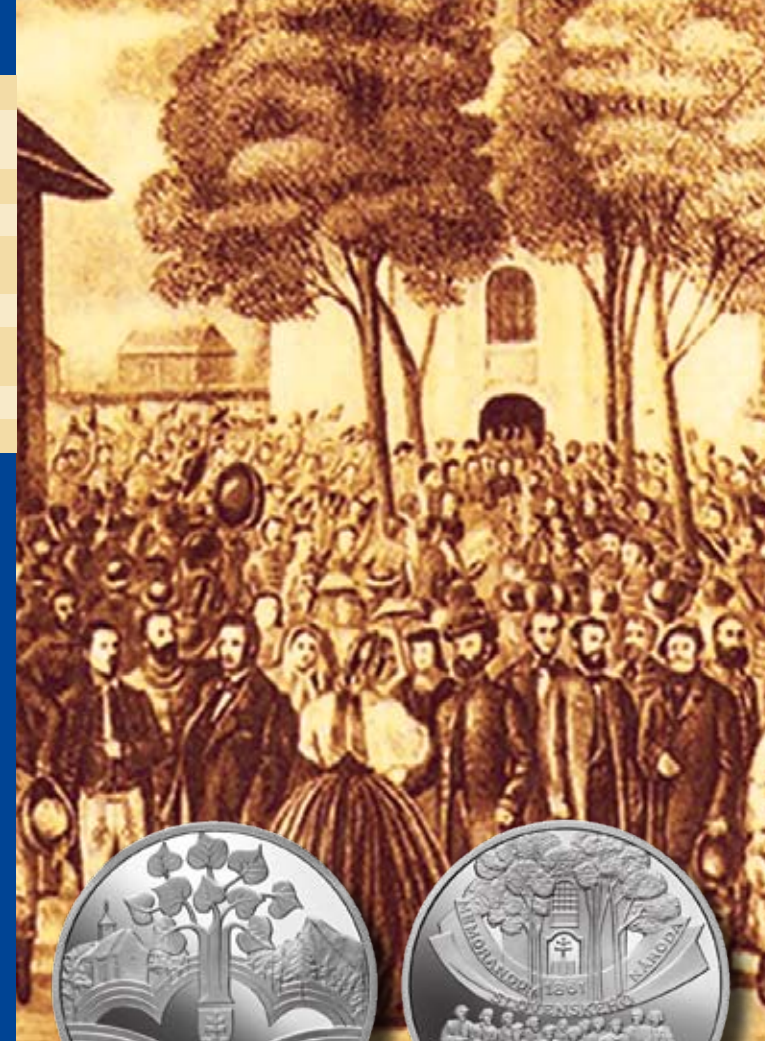
<http://www.nbs.sk/sk/bankovky-a-mince/eurove-mince/zberatelske>

Memorandum národa slovenského, 1861.
Archív Slovenského národného múzea v Bratislave,
zbierka Národné kultúrne pamiatky

Členovia delegácie, ktorá predložila Memorandum
uhorskému snemu

**Memorandum národa
slovenského
150. výročie prijatia**

Strieborná zberateľská minca

Memorandum národa slovenského z roku 1861 patrí k najvýznamnejším dokumentom, ktoré sa spájajú s národnoemancipačným procesom Slovákov. Odráža zámer vedúcich slovenských osobností ustanoviť základný štátoprávny rámec riešenia slovenskej otázky v období, keď sa v Habsburskej monarchii obnovil ústavný systém vlády a rozhodovalo sa o vnútornom usporiadaní štátu. V rámci nových pomerov bolo snahou všetkých potláčaných národov monarchie ovplyvniť prijatie legislatívnych noriem, v ktorých by sa zakotvili ich práva na ochranu a rozvíjanie svojej identity a zabezpečilo by sa ústavné postavenie všetkých národov na základe rovnoprávnosti.

V dňoch 6. – 7. júna 1861 sa v Turčianskom Svätom Martine uskutočnilo Slovenské národné zhromaždenie, reprezentatívne fórum zástupcov slovenských mestečiek a obcí. Prijalo politicko-programový dokument s názvom Memorandum národa slovenského, ktorý definoval hlavné požiadavky Slovákov na uplatňovanie národnej identity v štátoprávnej, politickej, kultúrnej a jazykovej oblasti. Jeho hlavným tvorcom bol Štefan Marko Daxner. Zhromaždenie zvolilo Stály národný výbor na čele s Jánom Franciscim a poverilo ho úlohou uvádzať do života prijaté uznesenia, medzi nimi i založenie Matice slovenskej.

Prvá zásadná požiadavka Memoranda sa týkala uznania a zákonného zabezpečenia svojobytnosti Slovákov ako národa a ich práva používať svoj jazyk vo všetkých sférach verejného života.

Druhá zásadná požiadavka zdôrazňovala, že uznanie národnej svojobytnosti sa musí spájať s územím, ktoré Slováci obývajú. V memorande sa požadovalo, aby národné územie bolo administratívne vyčlenené pod názvom Hornouhorské slovenské Okolie. Obe požiadavky sa v Memorande zdôvodňovali historickými a právnymi argumentmi, ktoré vychádzali zo súdobých definícií národa a zohľadňovali pritom skutočnosť, že Uhorsko je viacnárrodným štátom a všetky národy by mali mať rovnaké práva.

Tretou požiadavkou bolo uplatňovanie zásady národnej rovnoprávnosti tak, aby sa slovenčina používala vo verejnom, občianskom, cirkevnom a školskom živote, vrátane práva používať ju v najvyšších štátnych úradoch. Obhajovalo sa aj právo Slovákov na vyššie vzdelávacie a kultúrne ustanovizne.

V štvrtjej časti Memoranda sa Slováci prihlásili k myšlienke solidarity s Rusínmi, Rumunmi, Srbmi a Chorvátmi, s ktorými mali rovnaké požiadavky na upravenie vzťahov medzi národmi v rámci spoločného štátu. V zmysle občianskej rovnoprávnosti požadovali zamedziť rozličné podoby diskriminácie maďarského obyvateľstva.

Memorandum predložila delegácia 27. júna 1861 uhorskému snemu. Panovník František Jozef I. však snem onedlho rozpustil a o slovenských požiadavkách sa už nerokovalo. Neúspešná bola aj deputácia u panovníka 12. decembra 1861 vo Viedni. Predložila mu Prestolný prosbopis s požiadavkami, ktoré konkretizovali postavenie Okolia v rámci Uhorska a jeho vnútornú správu. Panovník však navrhnuté zásady odmietol akceptovať a formálne prisľúbil, že práva nemaďarských národov v Uhorsku sa stanovia podľa osobitného zákona. Národnostný zákon z roku 1868 odrážal však koncepciu Uhorska ako maďarského národného štátu a mal len deklaratívny charakter. Formálne zakotvil niektoré jazykové a kultúrne práva príslušníkov nemaďarských národov, ale len ako jednotlivých občanov. Vylučoval však priznanie národnostných práv na kolektívnom základe. Napriek platnosti sa však jeho ustanovenia v praxi nikdy neuplatňovali a ostávali iba „mŕtvou literou.“

Hoci požiadavky Memoranda zostali nenaplnené, malo mimoriadny význam pre identitu, sebauvedomenie a národný vývin Slovákov. Ukázalo schopnosť a pripravenosť vedúcich slovenských činiteľov aktívne vystupovať za národné záujmy a prezentovať ich príslušnými politickými, teoretickými a právnymi argumentmi. Memorandový program, najmä jeho princípy národnej identity a rovnoprávnosti, tvorili základnú platformu riešenia slovenskej otázky a národnej emancipácie až do rozpadu Rakúsko-Uhorska roku 1918.

Dobové zobrazenie memorandového zhromaždenia, na ktorom sa zúčastnilo päťtisíc ľudí

Š. M. Daxner

J. M. Hurban

J. Francisci

Reliéf na budove evanjelického kostola v Martine, pred ktorým sa konalo memorandové zhromaždenie (autor akad. sochár Ján Koniarek)